

Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

LPKTS puslapis interne: <http://www.lpkts.lt>

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SĄJUNGOS SAVAITRAŠTIS

* 2015 m. vasario 20 d. *

Valstybės atkūrimo dienos minėjimas Kaune

Vasario 16-ąją šventė tūkstančiai kauniečių
Kaunas.lt nuotrauka

„Lietuvos Taryba atskiria Lietuvą nuo visų valstybių ryšių, kada nors buvusių su kitomis tautomis. Lietuvos Nepriklausomybės Aktas. 1918 metų vasario 16 diena, Vilnius.“

Šie Nepriklausomybės akto žodžiai, parašyti prieš 97 metus, Vasario 16-ąją nuskambėjo visoje Lietuvoje. Jie buvo perskaityti ir šventinių renginių metu Kaune. Vytauto Didžiojo karo muziejaus sodelyje skambėdami varpai pakvietė kauniečius ir miesto

svečius į šventę. Jų šiemet, kaip niekada, buvo gausu. Vėjyje plevėsavo organizacijų, seniūnijų, įmonių vėliavos, greta jų ir LPKTS Kauno filialo vėliava. Kas gi, jei ne buvę reprezentuoti ir ilgam Tėvynės netekę žmonės labiausiai vertina laisvę ir nepriklausomybę!

Pirmas šventės akcentas – iškildingas Vyčio Kryžiaus ordino vėliavos pakėlimas. Ją kėlė buvęs politinis kalinas Vyčio Kryžiaus ordino kavalierius Kauno arkivyskupas met-

ropolitas Sigitas Tamkevičius. Vasario 16-osios iškilmų metu buvo surengtas jaunesniųjų karininkų priesakos priėmimo aktas, prie Amžinosios ugnies ir Laisvės paminklo prazdyo gėlių puokštės.

Sventės dalyvius pasveikino Kauno miesto meras Andrius Kupčinskas, buvo perskaitytas Lietuvos Respublikos Ministro pirmininko sveikinimas. Seimo narė Rasa Juknevičienė susirinkusiesiems priminė 1949-ųjų partizaninio karo įvykius Radviliškio rajono Minaičių kaime, kai susirinkę Lietuvos partizanų vadai pasiraše Vasario 16-osios Deklaraciją. „Partizanai ir jų vadai tvirtai tikėjo, jog Lietuva bus laisva!“ – sakė parlamentarė.

Šventės kulminacija tapo LDK laikus simbolizuojančio „Kario“ skulptūros įkėlimas į Vytauto Didžiojo karo muziejaus sodelyje stovintį varpų bokštą. 1938 metais skulptūrą, skirtą 500-osioms Vytauto Didžiojo mirties metinėms pamėti, sukūrė skulptorius Juozas Šlivinskas, kalvystės darbus atliko Jonas Malinauskas.

Nors Vasario 16-ąją dangus buvo vaiskus, vienok, žvarbus rytyse mėgnaibitis. Tik trankiai nuaidėjus grupės „Thundertale“ („Perkūno sėkmė“) ritmams, vėjas tarsi pasitraukė.

Naujam gyvenimui „Kari“ prikėlė kaunietis skulptorius Juozas Šlivinskas, kalvystės darbus atliko Jonas Malinauskas. Nors Vasario 16-ąją dangus buvo vaiskus, vienok, žvarbus rytyse mėgnaibitis. Tik trankiai nuaidėjus grupės „Thundertale“ („Perkūno sėkmė“) ritmams, vėjas tarsi pasitraukė.

Vasario 16-ąją prie centrinio Vytauto Didžiojo universi-

Kariliono bokšte atidengta „Kario“ skulptūra

teto rūmų, studentų skverelyje, atidarytas Kauno knygų namelis. Čia galima pasiimti knygą ir... negrąžinti. Galima keisti, galima paprašyti pageidaujamos knygos. Istorinėje Lietuvos Respublikos prezidentūroje įvyko teatralizuotas susitikimas su istoriniais personažais, skambėjo retro muzika.

Gausybė renginių, parodų, susitikimų, pokalbių buvo surengta visame Kaune. Apsilančiuose juose pajuto šilto žmonių bendravimo bangeles, geranoriškus santykius, pozityvų nusiteikimą, vėliau pražysiantį ir suvešesiančią jų atžalų širdelę.

Aušra ŠUOPYTĖ

Susitikimas su Kauno Politinių kalinių ir tremtinių frakcijos kandidatais

Vasario 16-osios išvakarėse Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos Kauno filialas savo būstinėje kvietė paminiėti Lietuvos valstybės atkūrimo dieną. Susirinkusiuosius brangios ir prasmingos šventės proga sveikino LR Seimo narė, TS-LKD Politinių kalinių ir tremtinių frakcijos pirmininkė Vincė Vaidevutė Margevičienė, Lietuvos politinių kalinių ir

tremtinių sąjungos pirmininkas Gvidas Rutkauskas, LPKTS Kauno filialo pirmininkas Juozas Savickas.

Poeto Bernardo Brazdžionio eilėmis apie Lietuvą savo skambiu balsu širdis suvirpino aktorė Regina Varnaitė. Nuotaikingą koncertą dovanovojo kauniečių mylimas KI „Kauno Santaka“ muzikos ansamblis „Ainiai“. Solistė Sandra Rau-

donė kartu su Ryčiu Janilioniu atliko įvairių kompozitorų ir aranžuotojų kūrinius.

Susirinkusieji ne tik galėjo džiaugtis gražiu koncertu, bet ir turėjo galimybę susipažinti su kandidatais į miesto savivaldybės tarybą. Prisistatė penki TS-LKD Politinių kalinių ir tremtinių frakcijos iškelti kandidatai: Vladas Songaila, Audronė Kaminskienė, Auš-

ra Eidukaitytė, Margarita Staniulytė ir Rasa Duobaitė-Bumbulienė.

Seimo narė V.V. Margevičienė ir LPKTS Kauno filialo pirmininkas J. Savickas linkėjo žmonėms nepasiklysti partijų pažadų labrintuose, kandidatams – stiprybės ir sėkmės rinkimų kampanijoje, o kandidatai kvietė jais pasitikėti.

Audronė KAMINSKIENĖ

LPKTS pirmininkas Gvidas Rutkauskas

Dėmesio!

Kovo 28 d. (šeštadienį) 10.30 val. Kauno įgulos karininkų ramovės salėje (A. Mickevičiaus g. 19) įvyks Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos XXII suvažiavimas. Delegatų registracija nuo 10 val.

Tris kartus skelbta nepriklausomybė

Pirmasis Lietuvos valstybinės nepriklausomybės atkūrimo Aktas

Tautiniam Atgimimo judėjimui prasidėjus, buvo raginama pirmiausia gaivinti nacionalinę kalbą, vis plačiau ją vartoti, siekti, kad tautos gyvenamoje teritorijoje jiaptų valstybine kalba. „Tauta gyva savo kalba“ – toks buvo prasidėjusio Tautinio Atgimimo šūkis. To meto Lietuvos šviesuomenė buvo stipriai sulenkėjusi. Tik kaimo žmonės kalbėjo gimtaja lietuvių kalba. Lietuvos Taryba savo posėdyje 1918 metų vasario 16 dieną vienu balsu nutarė kreiptis į Rusijos, Vokietijos ir kitų valstybių vyriausybes šiuo pareiškimu: „Lietuvos Taryba, kaip vienintelė lietuvių tautos atstovybė, remdamos pripažintą tautų apsisprendimo teise ir lietuvių Vilniaus Konferencijos nutarimu, skelbia atstatanti nepriklausomą, demokratinius pamatais sutvarkytą Lietuvos valstybę su sostine Vilniuje ir tą valstybę atskirianti nuo visų valstybių ryšių, kurie yra buvę su kitomis tautomis.“ („Lietuvos aidas“ Nr. 22, 1918 metų vasario 19 diena)

Kaimynės valstybės nebudo draugiškos

Vasario 16-osios Aktas buvo pirmasis pranešimas tautie-

čiams ir kitoms valstybėms apie Lietuvos valstybingumo atkūrimą. Nepriklausomybės kovų metais kaimynė Lenkija užgrobė Vilniaus kraštą, nacistinė Vokietija 1938 metais atplėsė Klaipėdos kraštą, tačiau atkurtos Lietuvos valstybės piliečiai neprarado vilties, kad teisingumas bus atkurtas, ir neklydo. Lietuvos Respublika per 22 laisvės ir atkuriomo darbo metus tapo teisiui, kultūriniu, ekonominiu požiūriais lygiaverte šalimi daugeliui kitų demokratinės Europos valstybių. Tačiau dar nebuvo realių galimybų užtikrinti valstybės sienų saugumą.

Imperinių kėslų grėsmė

Stalino ir Hitlerio slaptuoju susitarimu, kurį pasiraše Sovietų sąjungos ir Vokietijos užsienio reikalų ministrai Molotovas ir Ribentropas Maskvoje 1939 metų rugpjūčio 23 dieną, buvo suplanuota Antrojo pasaulinio karo pradžia ir pasidalyla įtakos sferomis. Vokietija ir SSRS užpuolė ir nukariovo Lenkiją, jos teritoriją pasidalijo pusiau. Estiją, Latviją ir Lietuvą okupavo sovietų raudonarmiečiai. Suomija, pativiena, neremama kitų demokratinių Europos valstybių, narsiai kovodama gebėjo apsiginti nuo sovietinio agreso-

riau. Lietuvoje sovietinis okupantas, dangstydamas masinius gyventojų trėmimus į bebraštį Sibirą, žudynes ir našaus privataus žemės ūkio kolchozinimą bei pramonės griovimą nuvalkiotais politrukiniu štampais, vykdė imperinę genocido politiką. Tie štampai apie „klasių kovą“, darbininkų klasės vadavimą iš „buržuažijos jungo“ ir būsimą „komunizmo statybos“ pergalę visose kultūros, švietimo, mokslo, ekonomikos srityse nebuvo originalūs, bet išversti iš rusų kalbos. Visi mėginimai atkurti Lietuvos valstybingumą buvo žiauriai slopinami. Partizanų kovos su okupantu NKVD kariauna ir vietiniai stribais tešesi dešimt metų.

Antrasis valstybingumo atkūrimo Aktas

1949 metų vasarį buvo sušauktas Lietuvos partizanų vadų suvažiavimas, kuriame dalyvavo atstovai iš visų partizanų apygardų. Vasario 10 dieną Radviliškio rajono Minaičių kaimo ūkininko Miknaius sodyboje įrengtame Prisikėlimo apygardos vado Leonardo Grigonio-Užpalio bunkeryje vyko pasitarimai. Lietuvos ginkluotojo pasipriešinimo organizacija buvo pavadinta Lietuvos Laisvės Kovos Sajūdžiu (LLKS). Buvo

svarstoma LLKS politinė programa, ginkluotojo pasipriešinimo programa, organizacinė ir kita veikla, LLKS statutas. Kaune 1941 metų birželio 23 dieną buvo paskelbta: „Susidariusių laikinoji vėl naujai atgimstančios Lietuvos Vyriausybė šiuo skelbia atstatanti laisvą ir Nepriklausomą Lietuvos valstybę. Prieš viso pasaulyo tyrają sąžinę jaunoji Lietuvos valstybė entuziastingai pasižada prisidėti prie Europos organizavimo naujais pagrindais. Žiauraus bolševikų teroro iškankinta lietuvių tauta ryžtasi kurti savo ateiti tautinės vienybės ir socialinio teisingumo pagrindais.“

Trečiasis Lietuvos nepriklausomybės atkūrimas

1990 metų kovo 11 dieną Lietuvos Respublikos Aukščiausioji Taryba, laiku pasinaudodama Gorbaciovu atvirumo ir „perestrojko“ politikos vaisiais – susilpnėjusi režimu – pasiraše Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo Aktą, kuriame buvo nurodyta, kad „atstatomas 1940 metų svetimos jėgos panaikintas Lietuvos Valstybės suvereninių galių vykdymas ir Lietuva nuo šiol yra nepriklausoma valstybė“. Akte remiamasi 1918 metų vasario 16 dieną pasirašytu

Lietuvos nepriklausomybės Aktu, kuris niekada nenustojė turėjės teisinės galios. Aktą pasiraše LR Aukščiausiosios Tarybos Pirmininkas Vytautas Landsbergis ir kiti Tarybos narrai. Parlamentarai laikėsi tam tikro politinio korektyškumo – tiesmukai neįvardijo agresorius, nors jis buvo aiškus ir anaipolt ne naujas. Tieki politikams, tiek ir Lietuvos žmonėms buvo gerai žinoma, ką slepia dvižodė maskuotė „sventima jėga“.

Ilgametis karas Ičkerijoje ir karinės agresijos akcijos prieš Gruziją, dabar ir prieš Ukrainą dar kartą akivaizdžiai parodo, kad 1990 metų kovo 11 dieną aktas buvo ne „skubotas“, kaip nuolat mėgsta kartoti kai kurie kritiški ekspertai, bet labai laiku irvietoj. Po jokėjusiu nuoseklį integraciją į ES ir NATO iki šiol mus apsaugojo nuo minėtų šalių likimo. Tačiau grėsmė mūsų laisvei ir saugumui ne tik niekur neišnyko, bet dėl ypač sustiprėjusios kaimyninės šalies imperinės politikos vėl juntama ypač akivaizdžiai. Tai dar vienas iššūkis ir proga pamąstyti ko nepadarėme ir ką galėtume padaryti stiprendami ne tik savo, bet ir kitų šalių saugumą bei užtikrinamadi demokratines teises.

Edmundas SIMANAITIS

Politinis separatizmas Lietuvoje

Separatizmas (lot. *separatus* – atskirtas, pavienis) yra siekis atskirti tautiniu, politiniu, etniiniu ar religiniu atžvilgiu nuo partnerių ar visumos. Jei gilinsimės į atskyrimo tikslus, rasime įvairių separatizmo atmainų – nuo separatizmo valstybėje iki separatizmo šeimoje. Vieną jų – politinio separatizmo Lietuvoje atmainą – verta išskirti, kaip itin aktualią Lietuvos politinei erdvėi, kurios esmę rasime Eduardo Eigrido straipsnyje „Įtakiniaus ir pavojingiaus Lietuvos oligarchai“ (žurnalas „Valstybė“ Nr. 2, 2015 metų vasaris). Anot straipsnio autorius, „politinis separatizmas Lietuvoje – tai mūsų redakcijos sukurta terminas reiškiniams, skirtiems trukdyti priimti sprendimus, kurie negrįžtamai įtvirtintų mūsų šalies nepriklausomybę Vakarų demokratinių valstybių erdvėje, apibūdinti“.

Turime terminą korupciją (lot. *corruption* – gadinimas, paipirkimas), įsišaknijusį mūsų politikoje ir versle, tarsi jis ir apibūdina ydingus verslo ir politikos santykius. Tačiau korupcija tėra politinio separatizmo įrankis, vartojaamas kliūtimis šalinti politinio se-

paratizmo, siekiančio trikdyti politinę valstybės veiklą, kelyje. Politinio separatizmo Lietuvoje šaknys, daigai ir ūgliai radosi iš komunistinio nomenklaturinio paveldo ir akivaizdžios Rusijos įtakos, kurpiant jai palankias naujas partijas Lietuvoje.

Didžiausiai politinės veiklos drumstėjais mūsų valstybėje turėtume laikyti Teisingumo ministeriją ir Vyriausiąją rinkimų komisiją (VRK), nes jos, užuot stovėjusios politinės erdvės švaros sargyboje ir statydamos užkardą partijoms, pasivadinusioms skambiais populistiniams vardais, be kliūčių jas registruoja, leidžia dalyvauti rinkimuose, kurpti kalicijas. Partijų Lietuvoje užregistruota per 40, todėl akivaizdu, kad jos nėra tikros, tačiau kurpiamos politinio verslo ar politinio separatizmo tikslu, nes tiek valstybės kūrimo ir tvirtinimo ideologijų tiesiog negali būti. Teisingumo ministrai, nors ir keičiasi, tačiau kaip ir VRK komisijos pirmininkas, užsisidėjės iš kadencijos į kadenciją poste, jie išlaikę sovietinį mentalitetą.

Tokioje terpėje, žinoma, ne tik kokie gružliai, bet net šamai ir rykliai gali politikos reikalus

tvarkyti. Profesionaliemis politikams lieka stebėtojo, kaip buvusieji kerštauja už SSRS griūtį, už nepriklausomybės atkūrimą, vaidmuo.

Buvusios komunistinės nomenklaturos paveldo Seime iš narių elgesio ir veiklos, palankumo Rusijai jokia maskuotė patriotinėmis kaukėmis nuslėpti nebegali. Jie lengvai pasiduoda korupcijai, oligarchų norima kryptimi poveikiui, todėl pačiame Seime be šalutinio poveikio tarpsta vidinis politinis separatizmas. Tačiau tiesioginj, įtakiniausią ir pavojingiausią politinį separatizmą organizuoja Lietuvos oligarchai.

Šio straipsnio autorius oligarchų dešimtuką išvardijo ei-

ti, nieko pozityvaus negali nuveikti. Lietuvos valstybei to nereikia, tačiau Rusijai reikia. Ar tinkta tokia padėtis Lietuvos pilietinei visuomenei? Giridime tik keiksnojimus, matome ašarojimus, tačiau nesusimastome, kad profesionalių politikų išrinkimas priklauso nuo pilietinės visuomenės sąmoningumo.

Profesionaliai politikai politinis separatizmas nebūtų pavojingas, o per profesionalią politiką galėtų būti pasiekta visuomenės gėris valstybėje. Todėl švesti ir ugdyti pilieti valstybės, visuomeninių organizacijų, Bažnyčios, vietas bendruomenių, mokyklos, šeimos šventa priedermė.

Algimantas ZOLUBAS

Užsiprenumeruokite „Tremtinį“

Prenumerata priimama bet kuriame „Lietuvos pašto“, „Pay Post“ skyriuje, per „Lietuvos pašto“ laiškininką, paskambinus informacijos tel. 8 700 55 400, internetu www.prenumeruok.lt.

Laikraštis išeina 4 kartus per mėnesį.

Prenumeratos indeksas 0117. Kaina:

1 mėn. – 2,36 Eur (8,16 Lt), 3 mėn. – 7,09 Eur (24,48 Lt).

Ivykiai, komentarai

Ar sugriausime tiltus į sovietų valdžią?

Kelias į sovietų valdžią Lietuvoje buvo įmanomas tik per okupaciją – tai ir įrodė 1940 metai, kai šalį užgrobusi Sovietų sąjunga, padedama vietinių kolaborantų, „išvirtino“ čia sovietų valdžią. Paskui sekė balsius žmonijos istorijoje Antrasis pasaulinis karas ir, jam pasibaigus, dešimtmetį trukusi geriausiai Lietuvos sūnų ir dukterų kova su okupantu iš Rytų. Atrodė, kad patriotų kova paskandinės kraujyje sovietinis režimas išvirtino ilgam. Tačiau bloga sistema yra pasmerkta nuo pat jos užuoymazgų – toks likimas ištiko ir Sovietų sąjungą, kuri neatlaikė Vakarų civilizacijos pranašumo ir žlugo. Lietuva vėl atkūrė nepriklausomybę, tiesa, ir vėl krauju kaina, nes griūvant Sovietų sąjunga dar buvo gyvyinga savuoju rusiško imperializmo stimulu.

Po Kovo 11-osios Akto tikėtasi, kad šiakart bus atskirta sovietinio balasto, deja, komunistai, keisdami partijos pavadinimus ir suradę atpirkinimo ožius, šiltai išsitaikė visose visuomenės gyvenimo srityse ir siekia išlaikyti savo įtaką. Kartais tokios pastangos stebina ižūlumu ir ciniškumu – taip galima vertinti jau trečią dešimtmetį besitęsiančią kovą dėl sovietinės simbolikos reliktų. Vienas iš jų – Vilniuje esančio Žaliojo tilto skulptūros, žmonių pavadintos „balvonaist“. Vilnius – mūsų sostinė, širdis, todėl gerai suvokiamą, kokią istorinę reikšmę turi miesto centre esantis objektas.

Žaliojo tilto istorija

Pradžiai šiek tiek dokumentikos – štai ką apie tilto istoriją rašo „wikipedia.com“: „Tiltas šioje Vilniaus vietoje pirmą kartą pažymėtas 1386 m. 1529 m. Vilniaus vaivada Albertas Goštautas gavo karaliaus Žygimanto I privilegiją statyti naują tiltą, o darbai atskira karališka privilegija buvo pradėti 1530 m. tuometinio miesto pilininko Ulricho Hozijaus. Po jo mirties darbą tęsė jo sūnus Jonas, kuris 1536 m. baigė mūryti didelį tiltą su malksna dengtomis pastogėmis, krautuvėlėmis abiejose pusėse. Jis buvo vadinas Didžiuoju arba Vilniaus tiltu. 1621 m. tiltas buvo atnaujintas Vilniaus miesto gyventojų saskaita, o 1655 m., per tiltą traukiant rusų kariomenei, jis sudegė. Jo vietoje 1674 m. pagal pulkininko Fredianio projektą karališkasis dailidė Fickas pastatė naują tiltą. 1766 m. tiltas dar kartą atnaujintas ir nudažius žaliai prigijo „Žaliojo“ vardas.

Meniniu požiūriu tos skulptūros, nors ir nevertos še devro vardo, nėra ir visiškas niekalas, visgi jas sukūrė žinomi lietuvių skulptoriai: Juozas Mikėnas ir Juozas Kėdainis, Bronius Pundzius, Napoleo-

1812 m. birželio 28 d., prieš pat Napoleonui ižengianti Vilnių, tiltas buvo padegtas, o 1813 metais tiltas atstatytas. 1827 ir 1828 m. tiltas atnaujintas, o 1848 m. visiškai restauruotas. 1894 m. čia stovėjo plieninių santvarų tiltas, kurį 1915 m. besitraukianti rusų kariuomenė nesėkmingai bandė susprogdinti. Tiltas 1944 m. naktį iš liepos 6 į 7 d. nacių susprogdintas kartu su vandens siurbline ir miesto elektros stotimi. Dabartinio tilto projektą parengė tuometinio Leningrado projektavimo institutas „Projektstal konstrukcija“, tiltą pastatė rusų kariuomenės inžinerinis dalinys. 1952 m. tiltas papuoštas keturiomis skulptūrų grupėmis. Grupės „Mokslo jaunimo“ autoriai – Juozas Mikėnas ir Juozas Kėdainis, „Taikos sargyboje“ – Bronius Pundzius, „Pramonės ir statybos“ – Napoleonas Petrusis ir Bronius Vyšniauskas, „Žemės ūkis“ – Bernardas Bučas ir Petras Vaidava. 1977 ir 2006 m. tiltas buvo rekonstruotas.“

Tarnauja okupanto ideologijai

Simboliška, kad nuo seniausių laikų vienas pagrindinių Vilniaus tiltų per Nerį dažniausiai buvo griaunamas rusų... Gal kažkas pasidžiaugs, kad rusai jį ir atstatė, tačiau tokiam piktdžiugai galima pasakyti – kur įrodymas, kad tai jie darė norėdami gero lietuvių tautai? Sau statė, ne mums.

Atkūrus nepriklausomybę, stalinizmą šlovinantys paminklai buvo nuversti. Bet ne visi, nes kai kuriuos suspėta pa vesti „kultūros vertybėmis“. „Vertybėmis“ buvo paverstos ir Žaliojo tilto skulptūros. Kas tai padarė – pirštais nerodyme, jie ir dabar kūju ir pjautuvu gula už jas.

Eglė Wittig-Marcinkevičiūtė knygoje „Nacionalinės etikos griuvėsiai, arba kaip nūžudyti valstybę jos intelektualų rankomis“ šių skulptūrų reikšmę įvardijo paprastai ir aiškiai – jos žeidžia stalinizmo aukas ir jų atminimą. Vakarų Europoje tai būtų tas pats, kas paliki monumentus, šlovinančius nacizmą ir Hitlerį. Deja, Lietuvoje analogiški monumentai ne tik nesunaikinami, bet dar ir patenka į valstybės apsaugą.

Meniniu požiūriu tos skulptūros, nors ir nevertos še devro vardo, nėra ir visiškas niekalas, visgi jas sukūrė žinomi lietuvių skulptoriai: Juozas Mikėnas ir Juozas Kėdainis, Bronius Pundzius, Napoleo-

nas Petrulis ir Bronius Vyšniauskas, Bernardas Bučas ir Petras Vaidava. Tačiau šių skulptūrų vertė ir esmė yra ne meninė, bet ideologinė – menas yra didelė jėga, tad ir kyla klausimas, kam pasitarnavo išvardintų skulptorių „darbai“, pastatyti ant Žaliojo tilto? Atsakymas paprastas – tuo metu, kai šie skulptoriai kūrė okupaciję stalinizmo epochą šlovinančias „grupes“, miškuose dar ruseno Lietuvos patriotų pasipriešinimo okupantui židiniai. Trumpai tariant, kol vie ni kovojo už Tėvynės laisvę, kiti kolaboravo su okupantais ir kūrė juos šlovinančius „šedevrus“, tarnaujančius okupanto ideologijai. Koks tikras menininkas norėtų tokio „pripažinimo“?

Teisinė skulptūrų apsauga nepanaikinta

Prieš Vasario 16-osios šventes Lietuvoje vėl nerimo aistros – tikėtasi, kad Vasario 16-ają sutiksime jau išvaduotame nuo Žaliojo tilto „balvonų“ Vilniuje. Taip neįvyko, nes Nekilnojamojo turto paveldo vertinimo taryba, vasario 10 dieną svarčiusi Žaliojo tilto skulptūrių grupių teisinės apsaugos panaikinimo klausimą, paliko galioti senesnį sprendimą, tai yra, nepanaikino teisinės skulptūrų apsaugos, reiškiančios, jog jos ir toliau bus „kultūros paveldo“ objektas. Kas bent kiek domėjosi šiuo posėdžiu, negalėjo ne pastebėti labai keisto tarybos narių elgesio – jie sėdėjo nugaras atsukę į susirinkusius salėn žmones, tarsi negirdėjo jų argumentų, ir svarbiausia, patys nekomentavo, kodėl vieningai balsavo, kad skulptūrų apsauginis statusas nebūtų panaikintas. Išskyurus tarybos pirmininką Romą Pakalnį, kuris balsavo už tokio statuso panaikinimą ir vėliau paaiškino savo pasirinkimą. Paaiškino ir pasielgė padoriai – kitą dieną atsistatydino. Ant likusių tarybos narių pasipylė ne tik priekaištai, bet ir nelabai padorūs žodžiai. Savaime suprantama, pagyrimo jie nenusipelnė, tačiau ir abejoti tarybos narių kompetencija jokiu būdu negalima, nes tai tikrai savo srities žinovai profesionalai. Tad kas nutiko, kas žino, išskyrus juos pačius? Kokios buvo priežastys, privertusios tarybos narius taip balsuoti? Šiokių tokų akiacijų interpretacijoms atveria pasigirdusios kalbos, kad tokį sprendimą priimti išakė kultūros ministras, nors... tas pats Šarūnas Birutis pernai pasiraše išaką, kuriuo ipareigojo iš

valstybės saugotinų objektų sąrašo išbraukti visus objektus su sovietine ar nacistine simbolika.

Sprendimas – palikti ant tilto stalinizmą simbolizuojančias skulptūrines grupes – kaip bežiūrėtume, yra politinis, tačiau jį priėmė ne politikai. Ne pirmą kartą matome, kad politikai stokoja valios patys priimti politinius sprendimus ir dažnai patiki juos Konstitucijam Teismui ar kokiai nors sudarytai komisijai. Taip buvo ir ši kartą – darbą „nuleido“ ant menotyrininkų pečių, negana to, užtenka pagrindo manysti, kad pastarieji nebuvo laisvi priimti sprendimą savo nuožiūra. Viena, ką galima pasakyti, prieš tai pabrėžus, kad negalima suverstis visos kaltės ant tarybos narių, yra į akis krentantis jų prisitaikėlišumas: jeigu tarybos nariai nebuvo laisvi priimti savarankišką sprendimą, jie galėjo pasielgti principinės ir atsistatydinti (kaip padarė pirmininkas R. Pakalnis).

Išvengta konflikto

Yra ir dar viena priežastis, kurios niekas viešai neįvardijo, bet tikrovėje (nors ir iš „sąmokslių teorijos“ srities) tokia visai tikėtina. Be to, tai būtų visai logiškas paaiškinimas, kodėl esant tokiai nepalankiai tarptautinei situacijai šis sprendimas būtų strategiškai motyvuotas. Ddar iki vasario 10 dienos posėdžio pasirodė grasinimų sulaukti atsako, jei skulptūros nuo Žaliojo tilto bus pašalintos – Kaliningrade ant Liudviko Rézos paminklo atsirado užrašai, nukreipti prieš Lietuvos Respublikos Prezidentę Dalią Grybauskaitę, taip pat pagrasinta sunaikinti patį paminklą. Žinoma, niekas nepajėgus uždrausti Kremliai naikinti mūsų paveldo vertibes, tačiau šiuo atveju neatmeskime ir tokio scenarijaus prielaidos: Vilniuje nuo Žaliojo tilto nukeliamos statulos, tada prasideda „pasipiktinusų istorijos perrašinėjimu“ „didžiojo tévynės karo“ veteranų protestai, kažkokie „nacionalistai“ (štai kam Lietuvoje rei-

kalingi Vasario 16-osios išvakarėse Kaune, Laisvės alėjoje, matyti „nacionalsocialistai“ ir Šustauskas) juos užpuola, ke lis senukus užmuša... na, o jau tada Kremliai pareiškia, kad šito toleruoti jokiui būdu negalima. Galimi ir kitokie riaušių variantai (prisiminkime, pavyzdžiui, išviku Taline). Tačiau Kremliai aukos būtinos (ką čia reiškia Putino agentams nugalabyti kelis nekaltus žmones – jie gi pas save, Rusijoje, kelis daugiaaukščius su gyventojais susprogdino), kad būtų pretekstas panaudoti jėgą. Sakysite, fantastika? O gal prisiminkime Sąjūdžio pradžią, kai komunistinio režimo simbolijų naikinimo entuziastai kartais perlenkdavo lazdą ir pasitarnaudavo ne Lietuvos Atgimimui, bet jo priešininkams? Ne veltui sakoma: gerais norais pragaras gristas.

Tad jeigu politinis šalies elitas matė tokį pavojų, kodėl jone-paaiškinus piliečiams, užuot pakisus jiems „atpirkimo ožius“ – Nekilnojamomojo turto paveldo vertinimo tarybos narius?

Skulptūrų likimą lems teisinis statusas

Žaliojo tilto statulos ir toliau stūksant tilto, kaip mūsų intelektualų kolaboravimo ir prisitaikėliškumo simbolis, arba kaip mūsų visų balansavimas tarp sovietinio „homo sovieticus“ mentaliteto ir tvirto apsisprendimo žengti nepriklausomos vakarietiškos pa Saulėžiūros keliu. Vilties teikia tik tai, jog statulų būklė prasta – jos rūdija, joms reikia remonto. Būtų puiki proga jas demontruoti „užmiršti“ remonto dirbtuvėse, teisinant lėšų stygiumi, kas, beje, būtų visiška tiesa.

Paskutinėmis žiniomis, racionali pasiūlymų dėl Žaliojo tilto skulptūrų pateikė šalies Prezidentė Dalia Grybauskaitė. Jos manymu, nušiurusias tilto skulptūras reikėtų nukelti restauravimui, nes avarinės būklės skulptūros jau kelia pavojų praeiviams. Ar suremoniuotos skulptūros grisi savo vietą, lems jų teisinis statusas.

Gintaras MARKEVIČIUS

Žaliasis tiltas

lt.wikipedia.org nuotrauka

Sveikiname

Mielas Justinai Šatkauskai,

Praėjė 90 metų pripildė Jūsų gyvenimo taurę meile, džiaugsmu ir svajonių išspūdymu, tačiau išlašino ir skriaudu bei praradimų. Nuoširdžiai sveikiname **90-ojo** jubiliejaus proga, dėkojame už aktyvų ir ilgalaikį darbą, atliekant filialo valdybos ir tarybos nario pareigas. Linkime sveikatos, sėkmės, Dievo palaimos ir dar daug gražių dienų kartu su žmona Adele, vaikais ir vaikaičiais.

LPKTS Palangos filialas

Garbingo **85-ojo** jubiliejaus proga sveikiname **Praną RINDOKĄ** – buvusį Kęstučio apygardos rysininką, rezervinio būrio partizaną, Vorkutos lagerio politinį kalinį, ilgametį LPKTS Tauragės filialo pirmininką.

Nuoširdžiai linkime stiprios sveikatos, dvasios ramybės, laimingų ilgiausių metų, Dievo palaimos.

LPKTS Tauragės filialas

Garbingo **80-ojo** jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname **Genovaitę LENGVENYΤĘ-EIČIENĘ**, buvusią 1941 metų tremtinę, ilgametę LPKTS Šiaulių filialo tarybos narią.

Linkime stiprios sveikatos, didelių ir prasmingų darbų Tėvynės labui, Aukščiausiojo palaimos.

LPKTS Šiaulių filialas

80-ojo jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname ilgametį LPKTS tarybos narį **Arimantą DRAGŪNEVIČIŪ**. Linkime sveikatos, dvasios stiprybės, ilgiausių metų.

LPKTS valdyba ir taryba

Vasario 16-ąją aktyviams „Tremtinio“ bendradarbiui, buvusiam politiniam kalinui **Albertui RUGINIUI** už Laisvės kovotojų ir rezistencijos kovų atminimo saugojimą su teiktas Mažeikių krašto Garbės piliečio vardas.

Sveikiname ir linkime sveikatos, energijos ir toliau testi prasmingus darbus Tėvynės labui.

„Tremtinio“ redakcija

Gražus kartų bendravimas

Vasario 16-osios šventė Šiauliuose
E. Manovo nuotrauka

Jau tapo tradicija, kad Vasario 16-ąją po šv. Mišių ir vėliavos pakėlimo TS-LKD kartu su Politinių kalinii ir tremtiniių frakcijos nariais renkamės skyriaus būstineje sušilti priekavos puodelio, aptarti nuveiklus ir būsimus darbus. Vi suomet gražiai bendrauja skyriaus jaunimas ir vyresnieji par-

tios nariai, buvę tremtiniai. Šiaulių jaunimas pasiruošė drąsiai žygiuoti į rinkimus. Todėl yra apie kaip pakalbėti, padiskutuoti. Tad palinkėkime mūsų partijai sėkmės ir pergalę rinkimuose.

Valerija JOKUBAUSKIENĖ
LPKTS Šiaulių filialo pirmininkė

Didelio talento kūrėjas

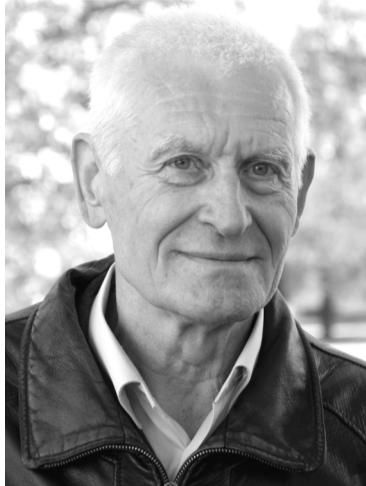
„Iš kančiom vainikuoto tylejimo,
iš maldos, kuri nieko neguos,
paprasyki pasigailėjimo
tū – po žemėm ir tu, kur danguos...“
(R. Keturakis „Gint tave“)

Kritikai sako, kad Robertas Keturakis – tai didelio talento ir reto darbštumo kūrėjas – poetas, prozininkas, eseistas ir publicistas. Paraše ir išleido per dvidešimt knygų. Jo patriotinė poezija, romanai priskirtini auksiniam mūsų literatūros fondui, atžymėti Lietuvos Respublikos vyriausybine, Jono Aisčio ir Rašytojų sąjungos premijomis, o romanas „Kulka Dievo širdy“ apie ginkluotą pasipriešinimą pelnė išeiviu laikraščio „Lietuvių balsas“ premiją. Be to, už nuopelnus Lietuvos kultūrai jis apdovanotas Lietuvos didžiojo kungiakščio Gedimino ordino Riterio kryziumi. Beje, 2013 metais VDU Senatas Robertui Keturakiui už nuopelnus lietuvių literatūrai suteikė Garbės daktaro vardą.

Apie savo gimtiasias Garliavos apylinkes, Jonučių kaimą, rašytojas sako: „Netoli Kauno plynė žemė, kurioje slapy penkių (o gal ir dylikos) mano genties kartų šaknys. Penkias kartas galiu aplėsti savo atmintimi, išižiūrėti į veidus, vartyti jų kaledorius, maldaknyges su vašku žymėm puslapiuose ir sudžiūvusia, trupančia net nuo alsavimo rūtos šakele. Štai iš ten mano veido bruožai, gestai...“

Kūrybą Robertas pradėjo eilėraščių knygomis – pirmoji – „Saulėtekis kelyje“, „Vagos“ leidykloje išleista 1961 metais. Iš pradžių nedraisiai, o paskui tarsi įgavęs sparnus uždainavo pilnu balsu. 2005 metais rinkinio „Ir niekad vėlai“ ižangoje „Žodis mano eilėraščių skaitytojui“ poetas atskleidžia žmogiškojo atvirumo ir pasitikėjimo kainą. „Koks galbūt atlyginimas už pasitikėjimą? Žinojimas, kad ten, kur esate – švaru ir teisinga. Kaip šventoriuje atokios kaimo bažnytėlės – ten galima ir klūpoti, ir sėdėti žolėje ar glaučius nišoje, kur kadaise stovėjo Jonas Krikštytojas, galima verkti, svađoti, tylėti – už save, tarytum už visus“.

Robertas Keturakis džiaugiasi gražiai šeima, žmona, sūnumis, vaikaičiais. Niekada nebuvo abejingas lietuvių tautos netektims – išgyventiems vargams, nes žmona Regina Tilindytė yra 1941 metų birželio 14-osios tremtinė. Tuomet jos tėvelis Jonas Tilindis, kilęs iš Panevėžio, buvo Rokiškio gimna-

Robertas Keturakis

zijos direktoriumi, mama Genovaitė augino vos devynerių mėnesių Reginą. Tremtinės kentėjo iki pat 1957-ųjų. Sugrįžusi į Lietuvą Regina mokėsi ir tapo vaikų gydytoja.

Nuostabi Keturakių šeima nuolat sekia Lietuvos politinių kalinijų ir tremtinijų sąjungos veiklą, skaito „Tremtinį“. Robertas yra sakęs, kad siužetų naujoms knygoms apie didinę pasipriešinimą okupantams jis ieško partizanų ir tremtinijų prisiminimų ir net savojoje atmintyje. Netoli nuo rašytojo tėviškės gyveno ir pas Keturakių užėidavo Juozo Lukšos-Daumanto bendražygis, jo žūties liudytojas Povilas Pečiulaitis-Lakštingala, ilgus metus kalėjęs sovietiniuose lageriuose. Garliavos kraštas nesustokojo patriotų, kovotojų ir tirkų lietuvių. Čia vyko aštrios partizanų kovos su užkariautojais.

Tie niūrūs rezistencijos metai išveržė į jo vaikystę ir paauglystę negailestingai suskausmu, kuris ir dabar neatlėgės.

Robertas Keturakis daug nusipelnęs tautos kultūrai ir savo pilietine, visuomenine veikla. Buvo aktyvus Lietuvos Sajūdžio dalyvis, vieno ryškiausiu spaudos leidinių „Kauno aidas“ steigėjas ir redaktorius, literatūrinio gyvojo žodžio almanacho „Ažuolynas“ Kauno apskrities viešojoje bibliotekoje įsteigėjas ir vedėjas, „Kauno žinių“ vyriausasis redaktorius, Maironio gimnazijoje kūrybinės grupės „Sietynas“ įkūrėjas ir kūrybinių užsiėmimų vadovas. Poetas yra labai jautrus ir atidus jaunuju kūrybai. Dirbdamas „Nemuno“ žurnalo redakcijoje ne vieną literatą palydėjo į kūrybos kelią. Vartydamas Kauno apskrities archyvo fondus netikėtai rada dokumentą, įrodantį, kad jis su kolegomis „Nemuno“ žurnalistų bendruomenėje buvo įsteigęs Sajūdžio grupę, vieną iš pirmųjų užregistruotą mieste – 1988 metų birželį. Robertas atsimena, kad tapti Sajūdžio nariais nepabijojo tik trys šio literatūrinio laikraščio darbuotojai...

Roberto Keturakio kūrybos keliai – nelengvas, nes juo einama nesižvalgant į laikinas literatūrinio pasaulio „madas“, bet ryžtingai ginamos amžiniosios vertybės, be kurių žmonijai grėstų savinaika. Tai poetas, išpareigojės savo pasirinkimui, kuriam reikia tikėjimo ir aukos. Pokalbyje „Tragiško laikmečio liudytojai“ jis sako: „Talentas nereikalauja buitinio išskirtinumo. Talentas žino būtinybę – atskleisti viską, kas švyti jo sieloje. Ir ligi svagulio myli savo darbą, suvokia jo reikšmingumą“. Anot kritikų, tai atpažinusiuoj savo išskirtinę gyvenimo ir kūrybos misiją kelas. Poetas regi įnirtingų gėrio ir blogio jėgų grumtyne pasaulioje, bet viliasi ir tiki. Saugo tai, kas jam brangu ir vertinga šioje gyvenimo kelionėje. Teigia gėrio ir grožio idealų nepaneigiamumą. Jo kūryba švyti meile žmogui, savo tautai, tėviškės upei, net skurdžiai palaukės smilgai. Per pačius, artimus širdžiai kasdienybės reiškinius einama į pasaulio ir visatos erdvę. Taine šaltų minties abstraksių, bet jautrių širdies meile sušildyta erdvė. Švari, nuskaidrinta emocija, kurioje dar galima patirti gyvenimo sakralumą ir vertę.

Iš tiesų skaitai jo knygas ir stebiesi, kiek daug gali tilpti žmogaus širdyje. Visas amžius su šviesia, kaip balta žydintis vyšnynas vaikyste, kur Tėvas nupusto baltus žiedlapius nuo duonos, o Mamos veidas buloja priebandoj, kur „šilti šešliai. Vakaras. Ir Tėve mūsų“. Ir įtį lengvai pažeidžiamą, traupų vaikystės pasaulį išveržusios brutalios jėgos. Tautos skaudžioji lemtis gailiuos prisiminimuos ataidi Mamos atodus „O Dieve, Dieve...“ Viskas juk per mus, viskas išlieka mumyse, mūsų atmintyje – šviesūs ir skaudžiai sukreciantys patyrimai. Jie išsirėžia į širdį, kaip tame eilėraštyje „Juodvarnis iš Mamos dainos“, kuriaime per juodvarnio simbolį naujai ir savitai atskleidžiama to meto gūdi tikrovė:

*Nebus kam klaust
pro ašaras ir baimę –
iš kokios negando
vai juodvarni skrendi?
Kodėl sustingo tau
sparnai juodi
Ir vėjo švilpesys
per širdį eina?*

Sveikindami rašytoją Robertą Keturakį garbingo gimtadienio proga, likime ilgų ir kūrybingų gyvenimo metų!

Stanislovas ABROMAVIČIUS

Pirmasis Lietuvos kariuomenės savanoris

Nepriklausoma Lietuva kūrėsi ypač sunkiomis tarptautinėmis ir vidaus sąlygomis. Kai myninės ir didžiosios Europos valstybės nebuvo geranoriškos pripažinti lietuvių tautos apsisprendimą ir Lietuvos valstybingumą. Krašte šeimininkavo vokiečių okupacinė kariuomenė, plėškavo įvairūs nusikaltėliai, kaskart išsiverždavo lenkų legionieriai, todėl Lietuvos Taryboje brendo mintis suformuoti lietuviškas ginkluotasių pajegas krašto ir gyventojų apsaugai. 1918 metų balandį Lietuvos Taryba pradėjo slaptai nuo okupacijos valdžios registruoti į krašto apsaugą savanorius – lietuvių karininkus ir kareivius, grįžtančius į Lietuvą iš Rusijos kariuomenės ir vokiečių nelaisvės. Ši darbą atlikinėjo Tremtinių ir belaisvių grąžinimo komisija, kurios pirminknu buvo Lietuvos Tarybos narys Aleksandras Stulginskis. Iki 1918 metų spalio pradžios šioje komisijoje savanoriais į krašto apsaugą užsiregistravo 39 karininkai ir du kareiviai.

Istoriniai ir literatūriniai šaltiniai teigia, kad pirmuoju savanoriu A. Stulginskio vadovaujamoje komisijoje užsiraše karininkas Kazys Škirpa, vėliau tapęs žymiu Lietuvos karininku, politiku ir diplomatu. Apie tai 1938 metais „Mūsų žinyno“ žurnale jis rašė: „Pradėjus Lietuvos Tarybai registruoti karininkus, buvo padarytas pirmas pozityvus žingsnis mūsų tautos ginkluotajai pajėgai kurti. Mane, kaip vieną mūsų kariuomenės organizavimo iniciatorių, tai labai džiugino. Todėl kai Taryboje buvo atverstas karininkų registracijos lapas gegužės pirmosiomis dienomis, aš tuoju pirmuoju užsirašiau“.

Kazys Škirpa gimė 1895 metų vasario 18 dieną Biržų apskrities Saločių valsčiaus Namajūnų kaime. 1915 metais baigė Mintaujos realinė mokyklą ir istojo į Peterburgo komercijos institutą, kurio užbaigtį neleido prasidėjęs Pirmasis pasaulinis karas. 1916 metų pradžioje buvo mobilizuotas į carinę kariuomenę ir pasiūstas mokytis į Peterhofo karininkus, kurių baigės, jaunesniuoju karininku išsiustas tarnauti į 20-ąjį Sibiro šaulių pulką Omske.

Rusijoje nuvertus carą ir prasidėjus neramumams, Kazys Škirpa paliko pulką ir 1917 metų rudenį grįžo į Peterburgą. Ten aktyviai prisidėjo organizuojant lietuvių tautinius dalinius Rusijos kariuomenėje. Trumpai buvo Lietuvii karių sąjungos įgaliotiniu prie Ukrainos vyriausybės Kijeve. Rusijoje veikusi Lietuvii tautos Taryba nusprendė pasiūsti į Lietuvą pirmąją delegaciją, kuri

informuočių Lietuvos Tarybą Vilniuje apie karos metu į Rusijos gilumą pasitraukusiu ir ištremtu lietuvių padėti ir politinę veiklą. 1918 metų vasario pabaigoje delegacija: vadovas advokatas Liudas Noreika ir nariai: karininkai Kazys Škirpa ir Jonas Variakojis (vėliau Lietuvos kariuomenės savanoris, 4-o Karaliaus Mindaugo pėstininkų pulko steigėjas, susiekimo ir krašto apsaugos ministras, pulkininkas leitenantas) slapsa išvyko į Vilnių. Delegaciją priėmė Lietuvos Tarybos prezidiumo pirminkinas Antanas Smetona. Delegacijos nariai paerskaitė pranešimus Lietuvos Tarybos nariams apie esamą lietuvių pabėgelių ir kariškių padėti Rusijoje. Kazys Škirpa pasiakė apie lietuvių karininkų ir kareivių situaciją ir jų veiklą, siūlė neatidėliojant ruoštis kariuomenės organizavimui ir pradėti registruoti į Lietuvą grįžtančius karininkus ir kareivius.

1918 metų balandžio 25 dieną K. Škirpa įteikė Lietuvos Tarybos prezidiumui memorandumą, pavadintą „Lietuvos kariuomenės klausimu“. Šiam dokumente (buvo pirmas oficialus dokumentas Lietuvos atkūrimo klausimu) Kazys Škirpa siūlė iš savanorių sudaryti kariuomenės branduoli. Parengiamajam kariuomenės organizavimo darbui jis siūlė nedelsiant sudaryti specialią Lietuvos tarybos komisiją arba kariuomenės kūrimo komitetą.

Kazio Škirpos pastangos nenuėjo veltui. 1918 metų spalio viduryje prie Lietuvos Tarybos slaptai nuo vokiečių okupacijos valdžios buvo sudaryta Apsaugos komisija, kuriai vadovavo Stasys Šilingas. Šios komisijos svarbiausios užduotys buvo rūpintis krašto saugumo reikalais, registruoti kvalifikuotus karininkus, sudaryti planą karo pajėgoms rinkti ir komplektuoti. Lapkričio 23 dieną buvo išleistas tuometinio Ministro pirmininko ir krašto apsaugos ministro Augustino Voldemaro pirmas įsakymas kariuomenei.

Karininkas Kazys Škirpa ištoliau aktyviai dirbo Lietuvos kariuomenės kūrimo darbą – kurį laiką Krašto apsaugos štabe, 1918 metų gruodžio 23 dieną buvo paskirtas Vilniaus karo komendantu padėjėju, tačiau faktiškai ējo komendantu pareigas, nes komendantas Liudas Gira daugiau laiko praleidavo Vyriausybėje. Kazys Škirpa iš Vilniaus savanorių organizavo komendantūros batalioną; su bataliono kariais 1919 metų sausio 1 dieną iškėlė tautinę vėliavą Vilniuje, Gedimino pilies bokšte, ir išstatė ten ginkluotą Garbės sargybą.

Bolševikų daliniams prasiveržus į Vilnių, Kazys Škirpa, kaip ir kiti Lietuvos valdžios ir kariniai vadovai, sausio 6 dieną iš Vilniaus pasitraukė į Kauną, kur laikinai ējo Kauno komendantu padėjėjo pareigas. Kovo 2 dieną gavo įsakymą suformuoti atskirą savanorių batalioną, kuris vėliau buvo pavadinamas atskiruoju Vilniaus batalionu. Minėtas batalionas nuėjo didelį ir garbingą Nepriklausomybės kovų kelią, pradėtą 1919 metų balandžio 4–9 dienomis kautynėmis su bolševikais Žiežmarių–Žasilių fronte (šiuose mūšiuose kovos kelią už Lietuvos Nepriklausomybę pradėjo ir būsimas Lietuvos kariuomenės vadovas divizijos generolas Stasys Raštikis); 1919 metų liepos 30–rugpjūčio 11 dienomis Zarasu operacijoje; 1919 metų spalio 11 dieną permestas į frontą prieš bermontininkus ir lapkričio 21–23 dienomis dalyvavo Šiaulių operacijoje. 1919 metų lapkričio 25 dieną Atskirasis Vilniaus batalionas reorganizuojamas į 5-ąjį pėstininkų pulką (vėliau pulkui buvo suiteiktas DLK Kęstučio vardas). Karininkas Kazys Škirpa paskirtas jo vadu. Pirmasis Lietuvos savanoris Kazys Škirpa, vadovaudamas naujam pulkui, Lietuvos nepriklausomybės kovas baigė 1920 metų Seinų–Augustavo fronte.

1920 metų spalio 1 dieną Kazys Škirpa paliko karinę tarnybą, kadangi pagal Valstiečių liaudininkų partijos sąrašą buvo išrinktas į Steigiamąjį Seimą ir pradėjo dirbtį Seime. Lenkams užėmus Vilnių, Kazys Škirpa ėmėsi organizacinės veiklos ir surinko savanorių dalinį (kovai su lenkais), kuris vėliau buvo pavadinamas 13-uoju pėstininkų pulku. 1921 metų rudenį Kazys Škirpa iš Steigiamosios Seimo buvo pasiūstas mokytis į Šveicariją į Ciuricho Aukštojo technikos instituto Karinė fakultetą. Grįžęs iš Šveicarijos, 1922 metais mjr. Kazys Škirpa lankė Aukštuoju karininkų kursus Kaune. Juos baigęs buvo pasiūstas mokytis į Belgiją, Briuselio karinė akademiją. Sią akademiją mjr. Kazys Škirpa baigė 1925 metų spalį ir buvo paskirtas Generalinio štabo 2-ojo skyriaus viršininku. Jam suteiktas pulkininko leitenanto laipsnis.

1926 metų birželio 21 dieną plk. ltn. Kazys Škirpa paskirtas Generalinio štabo viršininku, suteiktas pulkininko laipsnis. Eidamas šias pareigas plk. K. Škirpa sumažino kariuomenės dalį skaičių, suorganizavo mobilizacines priedangos rinkties pagrindinių krypcijų apsaugai karo atveju. Paruošė skubų ginkluotųjų pajėgų mo-

bilizacijos planą, paremtą teorine sistema. Pateikė Vyriausybei ir Seimui naujų taikos meto kariuomenės organizavimo projektą, kuriuo siekė sustiprinti rikiotės dalinių kadrus, sumažinant prieš tai neproporcingai išplėstą karo administracijos aparatą. Pilnai savo su manymus įgyvendinti nesuspėjo,

nes 1926 metų gruodžio 17 dieną įvyko aukštų karininkų su rengtas valstybinis perversmas, kuriam plk. Kazys Škirpa aktyviai pasipriešino. Tai vėliau pakenkė jo tolimesnei karinei karjerai, nes po kelių dienų buvo atleistas iš Generalinio štabo viršininko pareigų. 1927 metų birželį buvo išsiustas Konsularinio skyriaus vedėjo pareigoms į Lietuvos pasiuntinybę Berlyne. 1928 metų vasarį paskirtas Lietuvos karo atašė Vokietijoje. 1937 metų liepą plk. K. Škirpa paliko karinę tarnybą ir pasinėrė į diplomatinių darbų. Pradžioje buvo paskirtas nuolatinio Lietuvos atstovu prie Tautos Sąjungos Ženevoje su pasiuntiniu ir įgalioto ministro rangu. 1938 metų kovo 19 dieną Lietuvos Vyriausybei jis kategoriskai pasakė, kad ši nepriimtų Lenkijos ultimatumo. Vyriausybei ultimatumą priėmus, Kazys Škirpa paskirtas pirmuoju Lietuvos pasiuntiniu ir įgaliotu ministru Lenkijai, išten tų pačių metų pabaigoje perkeltas į Berlyną Lietuvos pasiuntiniu ir įgaliotu ministru Vokietijai. 1939 metų rugpjūčio 1 dieną prasidėjus Antrajam pasauliniui karui, Kazys Škirpa rugpjūčio 8 dieną Lietuvos Vyriausybei pasiūlė, kad Lietuvos kariuomenė nedelsiant užimtų Vilnių, pateikė motyvus ir planą, kaip tai atliki netjeliant Lietuvos į karą.

1940 metų birželio 15 dieną Sovietų sąjungai okupavus Lietuvą, liepos 22 dieną Kazys Škirpa po rinkimų į Liaudies Seimą iš Berlyno į Kauną atsiuntė telegramą, kurioje protestavo prieš Lietuvos įtraukimą į Sovietų sąjungos sudėtį. Lapkričio 17 dieną Berlyne subūrė Vokietijoje gyvenančius lietuvius ir įsteigė Lietuvii aktyvistų Frontą. Nustatė gaires tautos sukiliimui, siekiant atkurti Lietuvos Nepriklausomybę. Prasidėjus Vokietijos–Sovietų sąjungos karui ir įvykus Birželio 22–28 dienų sukiliimui, Kazys Škirpa sukilėlių Lietuvie paskelbtas Laikinosios Lietuvos Vyriausybės Mi-

nistrų pirminknu, tačiau nacių administracija nepriprăino šios Vyriausybės ir neleido vykdyti pareigų. Kazys Škirpa buvo priverstas iš Berlyno išvykti į Pietų Vokietiją. Tik 1943 metų spalį jam buvo su teikta galimybė trumpam atvykti į Kauną. 1944 metų vasario 5 dieną įteikė Reicho vadovybei motyvuotą memorandumą, kad atšauktų okupaciją Lietuvoje ir perleistų krašto valdymą patiemis lietuviams. Birželio 14 dieną Kazys Škirpa antrą kartą suimtas, išsiustas į politinių internuotųjų asmenų stovyklą Bad Godesberge prie Reino. Iš ten 1945 metų vasarį perkeltas į Schloss Eisenberg stovyklą Sudetose. Karui pasibaigus, evakuotas į Paryžių.

1946 metų vasarį persikėlė į Airiją, dėstė rusų kalbą Airių nacionaliniame universitete Dubline. 1949 metų lapkričio emigravo į JAV, dirbo Kongreso bibliotekoje Vašingtone. Visas savo jėgas skyrė Lietuvos išvadavimo reikalui. Aktyviai rėmė lietuviškas organizacijas, lietuviškų leidinių leidybą, rūpinosi Lietuvos diplomatijos ir VLIKo bendradarbiavimu, rašė prisiminimus.

Pirmasis Lietuvos kariuomenės savanoris, Steigiamosios Seimo Seimo narys, žymus Lietuvos diplomatijos atstovas, Generalinio štabo pulkininkas Kazys Škirpa mirė 1979 metų rugpjūčio 12 dieną Vašingtone.

Už nuopelnus Generalinio štabo plk. Kazys Škirpa buvo apdovanotas Vyčio Kryžiaus ordinu, Vytauto Didžiojo 3-iolio laipsnio ordinu, Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių medaliu, Lietuvos nepriklausomybės dešimtmečio medaliu ir kitais Lietuvos ir užsienio valstybių apdovanojimais.

1995 metų birželio 16 dieną Generalinio štabo pulkininko Kazio Škirpos ir jo žmonos Bronės, mirusios 1974 metais, palaikai buvo iškilmingai perlaidoti Kauno Petrašiūnų kapinių panteone.

**Parengė Stasys Ignatavičius,
Gintautas Tamulaitis**

Rytprūsių vaikų likimas. „Vilko vaikai“

Prieš 70 metų prasidėjo Vokietijos tragedija. Šimtai tūkstančių vaikų, moterų, senelių buvo sunaikinti ar mirė iš bado...

1943 metais, kai Raudonosios armija pasiekė persilaužimą ir pradėjo išretėjusių nacių pulkų puolimą ir kariniai veiksmai neišvengiamai artėjo prie Vokietijos žemės, sovietinai karvedžiai ir ideologai nutryne nugalėtojams ribas tarp žmoniškumo ir žvériškumo. „Užmuškim vokišką žvėrijo guolyje!“, „Néra nekaltų vokiečių!“, „Negailėkite nieko, iš vaiko išaugus priešas!“, „Atimk iš moterų germanių garbę!“ – taip sovietų kariai buvo raginami susidoroti su krašto gyventojais, išskaitant ir pačius silpniausiuosius. Juk sveikų vyrų krašte nebuvo likę: vieni dar kariovo, kiti – jau žuvę. Ta proga net 3-iojo baltarusių fronto štabo propagandininkas, vėliau žinomas rašytojas, dramaturgas ir „humanistas“ Ilja Erenburgas sukūrė daugybę kerštu persunkutų tekstų. Vilniaus radio bangomis šis „žmogus“ skelbė:

„Néra nieko, kas vokiečiuose būtų be kaltės – nei tarp gyvujų, nei tarp mirusiuų. Raudonarmiečiai, šventai vykdykite draugo Stalino nurodymą ir sumindžiokite fašistinį žvėrijo urve! Sulaužykite germaniškų moterų rasinių pasididžiavimą. Pasiimkite jas sau kaip teisėtą grobį!“

Vandalizmas prasidėjo Rytprūsiuose, tuometinio Karaliaučiaus (Königsbergo) žemėse. Buvo toks laikas, kai sovietiniai kareiviai puotavo kaip krankliai ir vilkai. Vaizdžiai taariant, jie tuomet mito žmogienai. 1945 metų pavasarį į Rytprūsius išsiveržus sovietų armijai, kareiviai atnėsė žmonėms ne tik pažeminimą, neapykantą – čia prasidėjo siaubingas badas, moterų prievertavimai, žudynės. Atslinko ir neregėtai šalta žiema. Baisiausias bado ypatumas, kad pirmiausia miršta suaugusieji, o vaikai badą ištveria kantriai – ilgiau kankinasi. Vaikų artimieji mirdavo jų akyse, o jie gyveno toliau beprasmiu tapusi gyvenimą.

Liudytojų teigimu, po karo užkariautojų plėšikavimai, likusių gyventojų žudymai, prievertavimai, žeminimas nesibaigė. Prasidėjo dirbtinai sukeltas badas, nes iš Karaliaučiaus maisto sandelių į Rusiją buvo išvežti grūdai, mėsa, cukrus, bulvės. Žmonės suvaryti į getus – pastatus, aptvertus spygliuota viela, saugomus kareivius. Dėl nežmoniškų gyvenimo sąlygų dauguma mirė nuo bado, šalčio, ligų. Iš mirties gniaužtų ištūkusiems, daugiausia paaugliams, retais atvejais prievertaujamoms

mergaitėms ir moterims, nepatekusioms į Vakarus, tekdavo miškais keiliauti getauti į Lietuvą ar Latviją. Išsekė, apiplyše, murzini, utélēti slépdavosi nuo sovietų kareivių, milicininkų, eidavo nuo sodybos prie sodybos prašydami duonos, darganotomis naktimis – nakvynės.

1945-aisiais iš Rytprūsių į Lietuvą pasipylė paauglių ir mažų vaikų minia. Per Zanavuskus, pamari, Kau-

ną éjo jie dienų dienas ir tiesdamis rankutes prašė valgyti. Alkanai, žaizdoti slinko jie per kaimus, bažnytkaimius, nakvojo šieno kaugėse, giriose, iš bado valgė medžių ūgliaus, rinko dar tik nokstančias uogas. Brėstant javams, užgulė juos. Žmonės šelpė, kiek tik pajégė. Priimda vo pernakvoti, pavalgydindavo, tik priglausti ilgesniams laikui buvo uždrausta: prieš vaikai!.. Daugelis rizikavo – taip vaikai gaudavo lietuviškus vardus ir pavardes, mokési mūsų kalbos.

Šiandien juos, 5–14 metų amžiaus atklydusius į Lietuvą vokietukus, vadina „vilko vaikais“. Vokiškai – tai „wolfskinder“. Sako, lietuviai juos taip pavadinę dėl to, kad neradę užuovėjos pas žmones, bijodami smurto, kančių, rinkdavosi guoli miške, vilkų irštavose. Kiti sako, kad vaikų iškankintuose veidukuose žaižaruodavo nedidelės, piktos akutės, kuriose galėjai išsakytini ne tik baimę, neviltį, bet ir neapykantą bei kerštą, kaip pagautų ir užspeistų į kampą vilkiukų. Jų buvo nuo dešimt iki dvidešimt tūkstančių.

1945-ųjų vasarą Kauno senamiesčio šaligatviuose jie jau netilpo. Aptekę votimis, žaizdoti, skverbési į žuvų turę, rausési šiukslynose. Tačiau po vienos nakties šių „vilko vaikų“ Kaune nebeliko. Kas juos surinko ir kur išvežė – niekas nežino. Sako, 1951 metų gegužę prekiniais vagonais likusius „vilko vaikus“ išgabeno iš Lietuvos Vokietijos link. Dalį išvežė į Rusiją, išdalijo kaip vergus šeimoms. Kita dalis vaikų liko Lietuvos, ganė ūkininkų gyvulius, buvo priglausti šeimose jau lietuviškomis pavardėmis. Žmonės pastebėjo jų „vokišką charakterį“: buvo tvarkingi, dori, darbštūs, tačiau ilgėjosi savo krašto. Likotarsi legenda.

Apie šių gyvenimo nuskriaustų vaikų likimą parašytos kelios knygos, sukurtos do-

Iš kairės: Z. Gronau, A. Stančiauskaitė, N. Eidukaitienė, S. Abromavičius, D. Kubickaitė, A. Pilionis, G. Meilutienė, V. Markevičius, V. Vaitkevičius. Rumšiškių kultūros centras, 2014 metų rugsėjo 20-oji

kumentinių ar meninių kino filmų. Visų pirmą tai Lietuvos rasytojų sajungos leidyklos išleistas Alvydo Šlepiko romanas „Mano vardas – Marytė“, į kurį sugulė vokiečių vaikų patirtos siaubingos kančios Rytprūsiuose, kai badas it žvėris draskė žmogų iš vidaus.

Vokietijoje 2012 metais išleista žurnalistės Sonyos Winterberg knyga „Wir sind die Wolfskinder“ („Esame vilko vaikai“). Tai panaši istorija, kai vokiečių vaikai rado prieglobstį lietuvių šeimose. Vokietijos žiniasklaidoje rašoma, kad knygoje pateikta Antrojo paskutinio karo našlaičių istorija yra sukrečianti, nes Rytprūsiuose liko apie 20 tūkstančių „vilko vaikų“. Daugelis iš jų matė, kaip miršta tėvai ir broliai, motinos, seserys, seneliai. Badasjuos, neliginant vilkus, nuvijo per miškus į Lietuvą, nes buvo manoma, kad ten „tikras duonos perteklius“. Dauguma vaikų patikėjo. Beveik visiems teko elgetauti, kai kurie ūkiuose buvo priimti tarnauti.

Apie „vilko vaikus“ rašė ir Remigijus Baltrušaitis, Ruth Kibelka. R. Baltrušaitis, Lietuvoje gerai žinomas autorius, paskutiniuosius du savo kūrinius – psychologinį trilerį „The Case Of The Jealous Doll“ ir dviejų dalii romaną „Vilko vaikai“ – anglų kalba išleido ne Lietuvoje, o Londone.

„Pabėgėlius iš Rytprūsių, Karaliaučiaus krašto našlaičių likusius vaikus, kurių tėvai buvo žvériškai nužudyti, vadino „vilko vaikais“. Jie atrodė ištisės baisiai: išsekė, išbadėjė, aptekė utélėmis, žaizdoti, ligoti. Ūgesni vaikai ant rankų nešesi kelerių metų vaikus. Mano tėvai ir kiti kaimiečiai jiems prikraudavo pilnas terbas maisto, aprengdavo, o kartais priglausdavo“, – tokius pabėgėlių liudijimus surinko Ruth Kibelka knygoje „Vilko vaikai“.

Su Zigfridu Gronau, gimusiui 1936 metais Karaliaučiaus

žau į Vakarų Vokietiją, savo gimtaja kalba, tai yra vokiškai, sakyčiau, rašiau nelabai sunkiai, todėl ir pradėjau dėtūkstantaisiais metais rašyti vokiškai apie ši savo nelengvai praėjusį ir dar einantį gyvenimą. Vėliau pabandžiau juos išversti į lie туvių kalbą...

Dabar kalbėdamas apie savo Tėvynė kartoja kaip maldą: „Kaip baisiai tave sugriovė, nuteisė aname šimtmetyje su tavo išminčiais, su sena kultūra, su visais žmonėmis, kurie turėjo šiam pragare mirti ar išgyventi!“

„Norėjau savo sunkų praeities likimą, gyvenimą kaip galima lengviau ir suprantamiau aprašyti. Apie mano šeimą ir mūsų vaikystę prieš karą ir po jo, žinoma, ir visą likusį savo gyvenimą, iki mano žilos galvos. Aš privalėjau šitą baisų sugriovimo laikotarpį ir pojo išgyventi, mano seserys ir mano mama šitą teroro laiką negalėjo išlikti, jos neišlaikė, jos buvo šio teroro metu nuždytos. Šis mūsų trumpas gyvenimas šiam pašaulyje ir Königsberge, Rytprūsiuose, kuriami turėjome iškenčti ir išgyventi, vis tik nebuvau tokas trumpas. Ne tik mūsų šeima, bet ir milijonai žmonių turėjome pasauliję baisias kančias iškentėti. Mums karas ir pokaris buvo nepaprastai sunkus laikotarpis.“

Toks užkariautojų elgesys buvo žemėse, kurias užémė rusų kareiviai. Kitose Vokietijos vietovėse, kurias užémė sąjungininkai: amerikiečiai, anglai, prancūzai, tokiai žudynių, prievertavimų tikrai nebuvau.

Beje, terminas „vilko vaikai“ Zigfridui nepatinka. „Vilko vaikais“ jie tapo po 1945 metų Berlyno šturmo, kai miestas buvo sunaikintas... „I Lietuvą labai mielai atvažiuoju, žmonių gerumas išliko tokis pats, kaip ir mano patirtas duoneliaujant. Deja, dauguma pažįstamų ir artimesnių žmonių jau išmirę. Savų lietuvių suskaičiuoju dar šešis, kurie mane ir mano gyvenimą Kaune prisimena. Nėliko vaikščiotų kelių ir sodybų duoneliaujant panemune, dabar čia yra išsiliejusios Kauno marios“, – sako Zigfridas Gronau, žmogus, išgyvenęs alkaną vaikystę ir tik stebuklo dėka nemiręs iš bado Raudonosios armijos užimtame Königsberge.

„Tremtinio“ redakcija žada spausdinti Zigfrido Gronau atsiminimų fragmentus.

Stanislovas ABROMAVIČIUS

2015 m. vasario 20 d.

Kryžių žemė Lietuva

„Tenai prie kelio palinkęs kryžius,
Baltos alyvos šlama tyliai,
Zolém apaugęs karžygio kapas,
Jis už Tėvynę žuvo seniai...“
(Iš dainos)

Visoje Lietuvos žemėje – prie kelių, vieškeliai, sodybų kiemuose ar Amžinojo poilsio vietą žymėdami stovi kryžiai. Vieni, švytintys naujumu, stovi išdidžiai, puosiami gėlių žiedais, praeivių žvilgsnais glostomi, kiti – apsamanoję, palinkę nuo piktų vėjų, nugairinti rudens darganų, suskeldėjusias kojas slepiantys jazminų ar alyvų krūmyne. Tik visi jie brangūs, Lietuvos žmonių statyti, puošti. Statė kryžius dėkodami Aukščiausiajam už patirtas malones, prašydamis saugoti gimtąją žemę ir namus, atleisti nuodėmes, išlaikyti žmonių atmintyje brangių artimųjų atvaizdą.

Nuo senų senovės, kai užgeso Perkūno garbei rusenę aukurai, išnyko šventųjų girių ąžuolai, jų vietą užėmė Rūpinėliai. Augo paminklai su kryžiaus ženklu, su Vyčiu ir Gedimino stulpais. Tauta ir Valstybė ėmėsi saugoti atminimą. Okupantai griovė kryžius, sprogdino paminklus, trynė nuo žemės ir iš žmonių atminies. Neištrynė, tik paliko svetimų dievų raugą, kliudantį pagerbti nusipelnusių pagarbos. Svetimieji ir svetimais tapę savieji nekenčia net stribų automatu kulkų suvarptytų pa-

kelės kryžių. Dvidešimt penkeių metus Lietuvos kančių simbolis – Lukiskių aikštė – laukia nesulaukia už Laisvę žuvusiems ir ją iškovojusemiems pagarbos ženklo – paminklo. Apmaudu, kad žuvusiems už Tėvynę paminklai statomi toliau nuo žmonių akių. Toks gražus skulptoriaus Gedimino Karaliaus sukurtas paminklas Vyčio apygardos partizanams, pastatytas 2006 metais Valstybės lėšomis, nepaisant to meto Panėvėžio apskrities viršininko ir miesto mero prašymų statyti paminklą mieste, buvo pastatytas nuošaliame Vadoklių miestelyje.

Tauta gerbia savo vaikus, pasiaukoju sius už jos laisvę. Daug atminimo ženklų pastatyti ne valstybės, bet žmonių, skubančių palikti savo krašte atminimą apie duoną auginusius ir su ja ant lino rankšluosčio pasitinkančius svečius, lėšomis. Tik nekviesti svečiai atėmė duoną, naikino kryžius. Neišnaikino. Kryžiai dygo net jų žemėje. Augo iš kedro ir maumedžio, Sibiro taigoje ir Vorkutos tundroje. Visur, kur lietuvis širdy atsinešė Tikėjimo, Vilties ir Meilės savo gimtinei daigą. Ir po daugelio dešimtmečių

Skelbimai

Vasario 21 d. (šeštadienį) įvyks LPKTS valdybos (9.30 val.) ir tarybos (11 val.) posėdžiai. Narius kviečiame dalyvauti.

Vasario 25 d. (trečiadienį) 14 val. Šiaulių miesto P. Višinskio viešosios bibliotekos salėje įvyks LPKTS Šiaulių filialo atskaitinė rinkiminė konferencija. Koncertuos berniukų choras „Dagilėlis“, Šiaulių buvusių tremtinų choras „Tremtinys“. Galėsite susimokėti nario mokesčių. Diskusijas pratęsime prie arbato puodelio.

Atsiliepkite
Ieškau Tado NEVERAVIČIAUS, kalėjusio D-2, gyvenvietė Susumane, Kolymoje.
Skambinti vakaraist tel. (8 5) 270 1601 Antanui.

Vasario 25 d. (trečiadienį) 15 val. LPKTS salėje įvyks knygos „Jonas Misiūnas-Žalias Velnias“ pristatymas. Dalyvaus knygos autorai Darius Juodis ir Stanislovas Abromavičius. Maloniai kviečiame dalyvauti.

Vasario 25 d. (trečiadienį) 17 val. Kauno įgulos karininkų ramovėje (A. Mickevičiaus g. 19) įvyks dokumentinio filmo „Žaibas-Dzūkijos legenda“ premjera. Filmo režisierius – Andrius Cimbolaitis. Filmo trukmė – 1 val. 20 min.

Įėjimas nemokamas. Kviečiame dalyvauti.

LPKTS salėje (Laisvės al. 39, Kaune) veikia Kauno miesto skiaučių klubo narių: Danguolės Binglienės, Vitalijos Krivickienės ir Reginos Marcinkevičienės, darbų paroda. Maloniai kviečiame apsilankysti.

Kviečiame į patriotinio kino popietę

Vasario 26 d. (ketvirtadienį) 16 val. LPKTS salėje (Laisvės al. 39, Kaune) rodysime Vytauto V. Landsbergio filmą „Kai aš buvau partizanas“. Maloniai kviečiame.

„Misija Sibiras“ dalyviai tiesi- na pasivirususius maumedžio kryžius, tebestovinčius savo vaikų, pasiilgusių lietuviško beržo ošimo, sargyboje.

Gera, kad senas kryžius, išsaugęs šventojo giroje, aplaisti- tytoje Laisvės gynėjų krauju, ateina į mūsų šiuolaikinį, modernų gyvenimą kaip ženklas, kviečiantis santarvei, gražes- nio gyvenimo kūrybai.

Sakoma: ką Dievas myli, tam ir kryželį duoda. Duok, Dieve, kad Tavo žemei, kryžiu žemei Lietuvai, tas kryželis nebuči sunkus, kad jos vaikai perneštų jį per visus šio pasau- liai audrų verpetus iki švieses- nio gimtinės rytojaus.

Algirdas BLAŽYS

ILSĘKITĖS RAMYBĖJE

Rimantas Daukantas 1959–2015

Gimė tremtyje – Irkutsko sr. Taišeto r. tremtinių Albinos ir Felikso Daukantų šeimoje. I Lietuvą grįžo 1962 m. Apsigynė Šilalėje. Mokėsi Šilalės vidurinėje mokykloje, ją baigė studijavo Kau- no politechnikos institute. Baigė įsidarbinio Kau- ne, vedė, užaugino dvi dukteris ir sūnų. Paskutiniaisiais metais grįžo į Šilalę, apsigynė su šeima pas sergančius tėvus.

Palaidotas senosiose Šilalės parapijos ka- pinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame tėvus, vaikus, giminės ir artimuosius.

LPKTS Šilalės filialas

Laimutė Jasiukevičiūtė- Lazauskienė 1926–2015

Gimė Anykščių r. Kurklių mstl. mokytojo šeimoje. Vėliau per- sekėlė gyventi į Ukmergę, ten mokytojavo tévelis. Su broliu Petru mokėsi Antano Smetonos gimnazijoje. Jos nebaigė, nes 1941 m. su broliu ir mama buvo ištremta į Sibirą. Tėvas išvežtas į lagerį. Nors tremtis suteikė daug skausmo ir išgyvenimų, tačiau Laimutė atkalliai siekė mokslo – baigė Jakutsko pedagoginį institutą, išgijo fizikos mokytojos specialybę. Jakutsko sukūrė šeimą. 1960 m. grįžo į Lietuvą. Jai pavyko atgauti gimtuosius namus Ukmergėje. Įsidarbinio Anykščių r. Repšėnų mokykloje. Pradėjus veiklą Ukmergės žemės ūkio technikumui, Jame iki pensijos dirbo fizikos dėstytoja. Užau- gino dukterį Žibutę, džiaugėsi vaikaičiais.

Nuoširdžiai užjaučiame artimuosius.

Laptevų jūros tremtinių brolija „Lapteviečiai“

Antanas Damulevičius 1931–2015

Gimė Ratnycios kaime, šalia Druskininkų. Vyresnieji broliai Alfonsas ir Vladas buvo partizanai. Abu žuvo. 1946 m. vasarį į Sibirą ištrėmė tėvus. Ne- pilnamečiui Antanui teko slapstytis. 1949 m. su- imtas ir nuteistas. Kalėjo Lukiskių ir Klaipėdos kalėjimuose. 1950 m. išsiųstas pas tėvus į Sverdlovs- ko sr. 12 Užastok gyvenvietę, vėliau perkeltas į Soltanovą. Dirbo šaltkalviu. 1956 m. tremtyje ve- dė Bronislavą Kalpokaitę. 1957 m. su žmona grįžo į Druskininkus. Dirbo Druskininkų gydyklose. Užaugino sūnus Antaną ir Algirdą.

Amžinojo poilsio atgulė Ratnycios kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame žmoną, sūnūs ir artimuosius.

Druskininkų krašto klubo nariai

Užjaučiame

Nuoširdžiai užjaučiame buvusį politinį kalinių Joną Jonuką, mi- rūsus seserį Nataliją.

LPTKS Rokiškio filialas ir kaimynės Danutė, Aldona, Katerina

Vasario 28 d. (šeštadienį) 11 val. Kėdainių muzikos mo- kyklos salėje (Didžioji g. 43) įvyks LPKTS Kėdainių filialo at- skaitinis susirinkimas. Bus galima susimokėti nario mokesčių, užsiprenumeruoti „Tremtinį“. Po susirinkimo pabendrausime prie arbatos puodelio. Maloniai kviečiame narius gausiai dalyvauti.

Dokumentinio filmo „Žaibas – Dzūkijos legenda“ (režisie- rius Andrius Cimbolaitis) kompaktinę plokštelię galite įsigyti LPKTS knygynėlyje (Laisvės al. 39, Kaune).

Norintieji filmo peržiūroje pabendrauti su kūrybine grupe, malonėkite susisiekti su prodiuseriu Jonu Cimbolaičiu mob. 8 698 75 016.

ISSN 2029-509X

Leidėjas LPKTS

Tremtinys

Redaktorė Jolita Navickienė. Redakcija: Dalia Maciukevičienė, Vesta Milerienė. Maketavo Ignas Navickas

Įmonės kodas 3000 32645

Ats./sąsk. Nr.LT18 70440600 0425 8365, AB „SEB“ bankas.

Mūsų adresas: Laisvės al. 39, LT-44309, Kaunas, tel. (8 37) 323 204, faksas (8 37) 323 214.
www.lpkts.lt, el. paštas: tremtinys.redakcija@gmail.com, tremtinys@zebra.lt

Redakcija paslieka teisę trumpinti ir redaguoti straipsnius, rankraščiai negrąžinami. Redakcijos nuomonė nebūtinai sutampa su autoriaus nuomone.

Spausdino spaustuvė
UAB „Morkūnas ir Ko“,
Draugystės g. 17, Kaunas

2 spaudos lankai
Tiražas 2120 egz.

Kaina
0,58 euro (2 litai)

Projektą „Lietuvos Laisvės kovų, tremties ir tautos netekcių atspindžiai“ remia

S P A U D O S ,
R A D I O I R
T E L E V I Z I O J O S
R È M I M O
F O N D A S

Lietuvos valstybės atkūrimo dienos šventė Alytuje

1918 metų vasario 16 die- na yra viena iš tų Lietuvos istorijos datų, kurias dar taip ne- seniai stengtasi ištrinti iš mū- sų atminties. Tačiau visi Tėvynės likimui neabejingo žmonės niekada nepamiršo, kad tą die- ną Lietuvos Taryba paskelbė atkurianti nepriklausomą de- mokratinę valstybę.

Vasario 16-ąją Alytaus Šv. Angelų Sargų bažnyčioje buvo aukojamos šv. Mišios. Po jų prie Laisvės karžygių – kari- ninko Antano Juozapavičiaus ir savanorio Artūro Sakalausko – paminklų buvo uždegti atminimo žvakelių, padėta gėlių.

Po to iškilminga eisena pa- judėjo Laisvės Angelo link. Prie šio paminklo įvyko iškil- mingas renginys. Jame dalyva- vo Seimo nariai, Alytaus mies-

to savivaldybės vadovai ir ad- ministracijos darbuotojai, ka- riškiai, šauliai, buvę tremtiniai ir politiniai kaliniai, policijos pareigūnai, švietimo įstaigų vadovai, mokiniai, alytiškiai, svečiai.

Renginio pradžioje skambėjo valstybės himnas, tylos minute pagerbtu žuvę už Lietu- vos laisvę. Meninė kompoziciją Vasario 16-osios proga paruo- šė Alytaus miesto Putinų gim- nazijos moksleiviai.

I susirinkusiuosius kreipė- si Alytaus miesto meras Jurgis Krasnickas. „Trapi ta mūsų nepriklausomybė šių dienų akivaizdoje, kai Ukrainos pa- dangę temdo šūvių dūmai, ra- ketos, kai valstybės viduje neš- varia politika bandoma pa- veikti kiekvieną iš mūsų, mū- sų mastymą ir pabudinti pačius

juodžiausius jausmus. Esu isi- tiki, kad esame vieningi ir išliksime stiprus tiek dvasiš- kai, tiek fiziškai bei apginsime Lietuvos nepriklausomybę“, – Lietuvos nepriklausomybės gimtadienio proga sveikino meras.

Po minėjimo prie Laisvės Angelo paminklo iškilmingai padėta gėlių, trispalviai balio- nai paleisti į dangų.

Lietuvos nepriklausomy- bės gimtadienio šventę pratę- se koncertas „Alytaus mieste- lénai ir bičiuliai kviečia“ teat- ro Didžiojoje salėje. Jame dalyvavo veiklos 5-metį šven- čiantys „Alytaus miestelénai“, vadovaujami J. ir V. Ežerskių, „Alemana“, vadovaujama L. ir K. Bernatavičių, Alytaus diksilendas, vadovaujamas D. Pla- tūkio, solistai A. Pylipaitė,

A.Straigis, R. Balevi- čius ir romansu atlikėjų grupė „Randevu“, vadovaujama J. Svi- dinskienės, iš Kauno.

Po šven- tinio kon- certo Alytaus miesto teatre įvyko dokumentinio filmo „Nemato- mas frontas“ peržiūra (rež. Jonas Ohman, Vincas Sruoginis ir Mark Johnston). Amžinin- kų liudijimais dokumentinis filmas atskleidė Lietuvos par- tizanų kovos faktus, archyvinę medžiagą, partizanų vado Juo- zo Lukšos ir Nijolės Braženai-

tės santykų istoriją.

Vakare Šv. Kazimiero bažnyčioje įvyko Alytaus cho- ro „Putinas“ koncertas „Lie- tuva dainoje“. Šiam kolekty- vui vadovauja chorvedys J.V.Pavilonis, koncertmeis- teris D.Pavilonis.

Gintaras LUČINSKAS

Dainavos apygardos partizanai

skyriui išaiškėjo, kad Daugų valsčiaus Geidukonių kaime slepiasi banditai, kurie naktimi iš valstiečių surenka maisto produktus. Banditų, kurie slapstosi Geidukonių kaime, paieškoms ir likvidacijai 1949 metų kovo 15 dieną buvo pasiusta operatyvinė grupė, vadovaujama MGB Daugų kari- nio skyriaus darbuotojo leite- nanto Bieliausko. Kovo 16 die- ną, pirmą valandą, besiartinda- ma prie Petro Januševičiaus sodybos, operatyvinė grupė aptiko banditus. Įvyko mūsis. Mūšyje buvo nukautas eilinis banditas iš Vanago grupės – Kazimieraičio brigados Kašė- ta Juozas, Felikso sūnus, gimęs 1908 metais, slapyvardžiu Tu- mas, Daugų valsčiaus Vėžionių kaimo gyventojas.

Gyvas paimtas eilinis banditas iš tos pačios grupės Le- ikauskas Petras, Petro sūnus, gi- mės 1933 metais, slapyvardžiu Savanoris, Varėnos valsčiaus Martinavos kaimo gyventojas. Iš jų paimti du vokiški šau- tuvai, pistoletas ir 93 šoviniai.

Gyvas paimtas banditas P. Leikauskas buvo apklaustas vietoj. Po „ypač tvirtos“ apklausos P. Lekauskas paliudi- jo, kad banditai iš Vanago grupės slepiasi Gudžių kaime pasūkininką Krisiulevičių Bronių.

Remdamasis šiais parody- mais, karinė operatyvinė gru- pe rado sumanai užmaskuotą bunkerį. Banditams buvo pasiū- lyta pasiduoti, tačiau jie katego- riškai atsisakė ir atidengė ugnį. Susišaudant visi banditai, buvę bunkeryje, buvo nukauti.

Toliau raporte išvardyti žu- vusieji, smulkiai aprašyti ju- ginklai bei asmeniniai daiktai.

Siek tiek skiriasi gyvo liudy- tojo, sodybos šeimininko Bro- niaus Krisiulevičiaus parody-

mai. Jis buvo nuteistas 25 me- tams lagerio, po septynerių metų sugrižo ir gyveno tame pačiame vienkiemyje.

Pagausėjus išdavysčių, slėptuvės, kurią žinojo dau- giau gyventojų, partizanų nu- rodymu buvo likviduotos. Pra- dėtos statyti naujos, kurių ži- nojo tik tie, kurie ruošesi ten apsišventi.

Krisiulevičiaus šeima nebu- vo enkavėdistų įtariama, todėl A. Gecevičius-Klonis su savo grandies vyrais kreipėsi į jį pra- sydamas leidimo sodyboje iš- kasti bunkerį. Šis nedvejoda- mas sutiko dar ir todėl, kad kiekvieną šios grandies parti- zaną žinojo nuo vaikystės die- nų. Pagaliau gyvendamas lega- liai norėjo ir pats prisidėti prie bendros kovos prieš okupantą.

Bunkerį iškasė netoli na- mo. Įėjimo angą padarė lauko virtuvėlėje. Nusileidus žemyn reikėjo keletą metrų iki bunke- rio eiti siauru tuneliu. Bunke- rijoje tik jis kasė Klonio gran- dies partizanai.

Krisiulevičiaus teigimu, i- nelaisvę P. Leikauskas-Sava- noris buvo paimtas keletą die- nų anksčiau nei pažymėta če- kistų raporte. Jie taip rašė no- rėdami sutirštinti spalvas, pa- sigirti operatyvumu, neva ope- racija atlikta staigiai, pervaenę dieną. Raporte nepasigyrė ir nepaminėjo, kad savanorių pa- émė sužeistą į ranką ir tardy- mo metu į žaizdą kaišiojo įkai- tintus geležinius strypus. Še- siolikmetis partizanas iš pra- džių enkavėdistams parodė ke- lis miške apleistus bunkerius.

Apie tai buvo pranešta Klonio grandies vyrams. B. Krisiulevi- čius atsimena, kaip partizanų pasitarime P. Lekauskas-Kala- vijas savo bendražygius užtik- rino, kad jo sūnus neparodys

čekistams slėptuvės, kurioje slepiasi jo tėvas ir ginklo draugai. Pasitraukti partizanai tu- réjo pakankamai laiko, nes perspėti buvo net keletą kartų. Kovo 14-osios vėlį vakarą iš atjojusio nepažystamo ryšininko jie gavo paskutinį pranešimą, kad partizanas Savanoris išdavinėja bunkerius.

Sunku suprasti, kodėl par- tizanainereagavo į perspėjimus, gal patikėjo Savanorio tėvo Ka- lavijo garantijomis. Deja.

Varėnos ir Daugų stribai su enkavėdistais slėptuvę apsupo 1949 metų kovo 15 dieną auš- tant. Gaujų ginkluotų bolševi- kų atvedė buvęs partizanas Sa- vanoris, neatlaikęs kankinimų. Bunkeryje slėpēsi šeši partiza- nai: tėvas Petras Leikauskas- Kalavijas, gimęs 1900 metais Varėnos valsčiaus Martinavos kaime; Adolfas Gecevičius- Klonis, grandies vadas, gimęs 1915 metais Varėnos valsčiaus Druckūnų kaime; Adomas Daugirdas-Gailius, gimęs 1921 metais Daugų valsčiaus Geidukonių kaime; Jonas Daugirdas-Kovas, gimęs 1917 metais; Leonas Kaziulionis- Karžygys, gimęs 1924 metais Varėnoje; Placidas Jaruševičius-Dainius, gimęs 1927 metais Daugų valsčiaus Geiduko- nių kaime.

Enkavėdistų įsakymu B. Krisiulevičius, priėjęs prie slėptuvės, partizanus informavo apie padėti ir čekistų reika- lavimą. Pasakė, kad gaujų atve- dė P. Leikauskas-Savanoris. Iš bunkerio partizanų vardu atsiliepė grandies vadas Klonis, kad jie gyvi nepasiduos, nes pasirinko mirti dėl Lietu- vos laisvės ir nepriklausomy- bės. Tuoj pat supoškėjo šūviai. Partizanai, supratę, kad jų pa- dėtis beviltiška, netekę galimy- bės nei kautis, nei pasitraukti, vengdami pakliūti gyvi visi pa- tysi pakélė ranką prieš save.

Įšgirdę pistoletų poškėjimą, čekistai sodybos šeimininkui įsakė atidaryti bunkerio an- gą, o patys rankose laikė pa- ruošę ryšulius granatų. Pasak B. Krisiulevičiaus, enkavėdis- tai buvo sumanę su juo susido- roti čia pat. Atvéręs angą, ope- racijos vadeiva Bieliauskas B. Krisiulevičiui įsakė lipti į slėptuvę ir ruošesi sumesti sprogmenis. Ši veiksmą užpro- testavo Varėnos grupuotės va- deiva vyresnysis leitenantas Petras Burinskas. Jis įrodinė- jo, kad B. Krisiulevičius tardy- mo organams reikalingas gy- vas, nes galis suteikti papildomų žinių. Pasispyriojės Bie- liauskas sutiko sodybos šeimi- ninką palikti gyvą.

Po septynerių metų, B. Krisiulevičiui grįžus iš lagerio, P. Burinskas enkavėdistams jau buvo neberekalingas ir gir- taudamas slankiojo Varėnos gatvėmis. Pamatės B. Krisiulevičių, priminė išgelbėjės jam gyvybę ir reikalavo, kad pavai- šintų degtine.

Enkavėdistai nežinojo, kad anga įrengta gale tunelio, ku- riuo patenkama į bunkerį, to- dėl sumestos granatos nesu- maitojo partizanų kūnų. Po sprogimo angos ertmė ir dalis bunkerio lubų išlékė į orą. En- kavėdistai sodybos šeimininkui įsakė išnešti partizanų kū- nus. I pagalbą pakvietė paaug- lių kaimynų sūnų. Šis, pamatės kruvinus vyrus, apalpo. Berniu- ką atgaivino užpyle kibirą van- dens. Iškeltus kūnus suguldę prie bunkerio nufotografavo.

(bus daugiau)
Vytautas KAZIULIONIS,
LPKTS Varėnos filialo
pirmininkas